

Aalscholver

tentoonstelling over de AW-duinen in het Jan Verwey Natuurcentrum, heeft gezien wordt er zeer veel onderzoek verricht. Vlinders, kevers, waterdieren, planten, vissen, vogels, mossen, enz., niets is er veilig voor de nijvere onderzoekers.

Van al die onderzoeken zijn vele rapporten en verslagen gepubliceerd en onze vereniging prijst zich gelukkig dat zij de afgelopen jaren gratis vele rapporten heeft ontvangen. Deze rapporten bevinden zich in de bibliotheek van het Jan Verwey Natuurcentrum en zijn voor een ieder toegankelijk. Voor leden die willen weten wat er allemaal in de AW-duinen gebeurt en gaat gebeuren vormen deze rapporten een grote bron van informatie.

Het onderzoek staat niet stil en wanneer er nieuwe rapporten verschijnen zullen we daarvan in de daarop volgende Strandloper melding maken, zodat de geïnteresseerde lezer op de hoogte kan blijven van de nieuwste ontwikkelingen in de Amsterdamse Waterlei-

dingduinen.

Tevens geeft Gemeentewaterleidingen Amsterdam drie keer per jaar een nieuwsbrief uit over het natuuronderzoek in de AWD. Allerlei interessante gegevens zijn hierin te vinden. In het Jan Verwey Natuurcentrum zijn deze nieuwsbrieven in te zien. U blijft dan goed op de hoogte van allerlei onderzoek en ontwikkelingen in dit bijzondere duingebied. De twee inmiddels verschenen nummers bevatten o.a. stukjes over dagvlinderonderzoek (u kunt meedoen!), kevers, duinvalleien, reewildtellingen, roofvogels en waterstanden.

Informatie

Elke eerste en derde zondag van de maand is er een natuurwandeling. Start 13.00 uur. Vertrek vanaf het bezoekerscentrum "De Oranjekom"

13 december is er een "vroeg-vogel wandeling": Start: 8.30 uur. Vertrek vanaf de ingang Panneland.

Tot eind december is er in het bezoekerscentrum een tentoonstelling over (loop-)kevers in de AW-duinen.

De afgelopen zomer is er een initiatief geweest om een vereniging "Vrienden van de AWD" op te richten. De reacties waren zodanig dat er (voorlopig) vanaf is gezien.

Bij het Renbaanveld in het noorden van de AWD zit al enige tijd een groep Aalscholvers. Mogelijk zijn ze dit jaar door verstoring niet tot broeden gekomen. Als dit gebied minder bezocht wordt door bezoekers dan is de kans groot dat de Aalscholvers in 1993 tot broeden komen.

IJsland 1991 (vervolg)

Maaïke en Hein Verkade

Het tweede deel van het verslag over onze reis naar IJsland gaat met name over het noord-oostelijk deel van het eiland. Juist hier vinden we de unieke combinatie van geologisch zeer interessante gebieden en een boeiende ornithologische verscheidenheid.

We starten in Akureyri, met 15.000 inwoners de tweede stad van het land. De plaats is gunstig gelegen aan de Eyjafjörður. Deze fjord komt rechtstreeks in de Noordelijke IJszee uit. Doordat er echter een 'knik' in de fjord zit kunnen de koude noorden-winden deze plek moeilijk bereiken. Aan de andere kant ligt het in de regenschaduw van het ijslandse bergmassief. Ondanks de noordelijke ligging heeft Akureyri een heel aangenaam klimaat en wordt het wel de Mediterrané van IJsland genoemd. Dit wordt bevestigd bij binnenkomst in de stad waar de thermometers 28 graden Celsius aangeven. Onze eerste gang is dan ook naar de ijscoman en dar een plekje in de schaduw. Een bezoek aan de botanische tuinen blijkt zeer de moeite waard. Alleen de uitbundige zang van Koperwieken en Barmsijzen doet nog aan een plaats nabij de poolcirkel herinneren. In de drukke winkelstraat zien we aankondigingen van busreisjes naar Myvatn. Dit is ook ons reisdoel. Myvatn, letterlijk vertaald 'Muggenwater', is een grillig

gevormd ondiep meer met een oppervlak van ongeveer 36 vierkante kilometer. Het ligt op de breuk met veel vulkanische activiteit die dwars door IJsland loopt. Hier drijven de aardschollen langzaam van elkaar af, waardoor de gloeiende aardmassa regelmatig door de ontstane spleten naar boven komt. Alles is hier geologisch gezien zeer jong. De tafelbergen rond het meer ontstonden gedurende de laatste ijstijd. De uitbarstin-

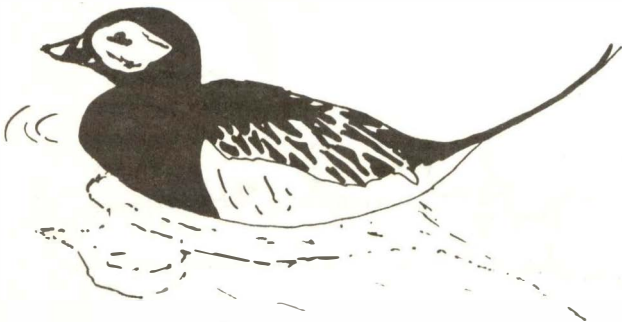
gen deden de enorme ijskap niet smelten maar drukten deze alleen omhoog. De bizarre berg 'Hverfall', grijs en kaal lijkt zo vanaf de maan op de aarde neergezet. Hij ontstond na een korte enorme explosie zo'n 2500 jaar geleden.

Wij beklimmen ondanks de warmte deze berg en komen geheel stofgrijs aan de kraterrand. Hier vandaan zijn prachtig de scheuren in de aardkorst te zien van diverse ouderdom. De jongste is pas van 1975 en wordt door gitzwarte lava omzoomd. Aan de andere kant het Myvatn met daarin vele minikraters en lavazuilen. Deze minikraters, ook wel pseudokraters genoemd, zijn ontstaan doordat gloeiend hete lava in het water stroomde wat hierdoor snel verhit werd en explosies veroorzaakte.

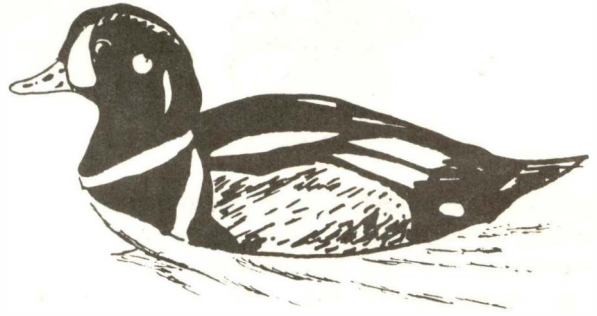
Het meer zelf is pas 3600 jaar oud en ontstaan doordat de laagte werd afgedamd door een lavastroom. Met een prachtig beeld in ons geheugen dalen we voorzichtig langs het 'pad' terug. Voor aanvang gaf een bordje ons het dringend advies de gemarkeerde route te volgen in verband met erosie-gevaar. Hier en daar bloeit alleen een tijmplantje, een wel erg schamel resultaat na 25 eeuwen. De verschillende tinten grijs tonen de droge regenwatersporen.

We slaan onze tent ten zuiden van het meer op aan het Graenavatn. Voor eten is bijna geen tijd want de laagstaande zon zorgt voor prachtige uitzichten welke we direct willen vastleggen op de gevoelige plaat. Een groepje Bonte Strandlopers in zomerkleed strijkt vlakbij neer. De opvallende geelgrijze rugtekening van de ijslandse ondersoort is goed te zien. Ze zijn nerveus aan het foerageren en we vragen ons af of deze vogels nog zullen gaan broeden of dit al achter de rug hebben. Het is begin Juli, misschien blijven ze wel gewoon overzomereren.....

Tegen middernacht, het is overigens nog gewoon licht, worden de eenden op de meertjes steeds actiever. We liggen in de tent te luisteren en trachten namen bij de merkwaardige geluiden te verzinnen.....Toppereenden?...Zwarte Zeeëenden?.....dan maar naar buiten. Het blijken IJseenden te zijn. Nooit gedacht dat deze prachtige eenden dergelijk geblaf voortbrengen.

IJseend, mannetje

Harlekijneend, mannetje

Even later een soort wolvengelei, dat afkomstig is van een baltsende IJsduiker. Het is duidelijk dat we ons midden in het belangrijkste watervogelgebied van IJsland bevinden.

De volgende morgen dus vroeg op want we zijn zeer benieuwd naar de rest. Inderdaad blijken alle meren dicht bevolkt met vele soorten eenden. Het meest talrijk zijn de Toppereenden, Kuifeenden, Smienten en IJslandse Brilduikers. De laatsten lijken veel op de gewone Brilduikers. De mannetjes hebben een paarsachtige i.p.v. een groenachtige kop met daarin een meer driehoekige dan ronde witte vlek. Het krioelt overal van de kuikens, bij één IJseend tellen we er zelfs 23 !... en vragen ons af of hiervan soms een aantal geadopteerd zijn. Minder algemeen zijn Zwarte Zeeëend en Middelste Zaagbek. Langs de oevers kringen vele honderden Grauwe Franjepoten hun rondjes in het water op zoek naar kleine insecten die er in grote massa's rondzwermen. Ieder poeltje heeft z'n paartje Kuifduikers met enkele jongen.

De grote vogelrijkdom heeft Myvatn te danken aan zijn geringe diepte, nergens meer dan 3 meter. Waterplanten en insecten tieren er welig en vormen het voedsel voor de vele tien-duizenden watervogels. Velen gebruiken het gebied om er de rui door te brengen. We zien dan ook per dag het aantal Wilde Zwanen toenemen. De groep kan in de loop van het seizoen tot zo'n 600 exemplaren tellen.

Een deel van de eenden blijft in Myvatn zelfs overwinteren. Het grootste deel van het meer is dan bevroren, echter enkele delen blijven door de vulkanische warmte het hele jaar open!

Een voor ons vreemde eend is de Harlekijneend. Je zoekt hem tevergeefs op de meren, maar hij blijkt in de snelstromende rivieren daar omheen tamelijk algemeen. We hebben de plaatjes goed bestudeerd en zijn tot de conclusie gekomen dat een dergelijk opvallende blauw-witte eend wel snel opgemerkt moet worden. Dat blijkt toch even anders te zijn. De vogels vallen tegen de diepblauwe achtergrond met zijn vele witte schuimkopjes geheel weg. Daar komt nog bij dat zij veelvuldig duiken op zoek naar voedsel. Eén voordeel is wel dat de eenden op dezelfde plaats boven komen als zij duiken, ondanks de grote stroming.

In het Natuurhistorisch Museum in Reykjavik hadden wij eerder nagevraagd of en waar wij kans zouden hebben op Giervalken. De man trok een bedenkelijk gezicht en gaf ons nog de meeste kans rond het Myvatn. Giervalken worden steeds zeldzamer doordat hun belangrijkste prooi, het Sneeuwhoen, veel te zwaar bejaagd wordt door de mens.....

We wandelen in het natuurreservaat rond het meer en stuiten op diverse groepjes Sneeuwhoenders. Hier maken we dus een kans. Grutto's roepen overal en bewaken hun jongen. Ze zijn iets dieper rood van kleur maar verder onmiskenbaar. Hier bevindt zich de meest noordelijke broedplaats van deze soort.

Plotseling alarmeren veel vogels vanuit de richting van het meer. Het lijkt weer een Smelleken met een groot aantal zangvogels om hem heen. Maar we vergissen ons behoorlijk in de afstand en grootte, die zangvogels blijken allemaal Tureluurs en Goudplevieren te zijn! We realiseren ons nu dat ook die roofvogel een veel grotere afmeting heeft. Dat is dus de Giervalk, hij lijkt zeker zo groot als een Buizerd!

Al pratend constateren we dat het maar goed is dat het

een natuurreservaat is waar gelukkig niet op Sneeuwhoenders wordt gejaagd.

Even verder ligt een dode Raaf langs de weg. Toeval denken we, want kraaiachtigen laten zich niet snel aanrijden door auto's.

Aangezien onze reis bijna ten einde is besluiten we het dier mee te nemen voor de vergelijkingskollektie van het archeologisch instituut in Amsterdam.

Terug in Nederland wordt de Raaf ontleed en blijkt het lichaam vol met hagel..... We denken aan het natuurreservaat, Sneeuwhoenders en Giervalken, en kijken dan net zo bedenkelijk als de man in Reykjavik. Zeker wanneer je hebt gelezen dat de Raaf een speciale plaats bij de IJslanders inneemt. Volgens een oude legende werd een Raaf aan boord van een schip op de Atlantische Oceaan losgelaten. De vogel kwam niet meer terug en dus moest er land in de buurt liggen. Zo werden zij de eerste bewoners van het eiland.

Niettemin heeft onze reis naar het bijzondere IJsland, mede door het schitterende weer, diepe indruk gemaakt en zal lang in ons geheugen gegrift blijven.

Van Stippenkijker tot Zeetrekfreak

Rien Sluys

Om maar meteen met de deur in huis te vallen. Waarom is het zeetrek kijken zo weinig populair bij het overgrote deel van de leden van onze vereniging?

Onbekend maakt onbemind

Een klein aantal leden, ik schat zo'n 6 man, kijkt min of meer regelmatig over zee naar de vogels die passeren. Het bekijken van de vogeltrek over zee mag zich dan ook bepaald niet verheugen in een grote populariteit. Een vaak gehoord geluid is "Ik snap niet wat je er aan vindt om naar die stippen te kijken, ik vind het maar moeilijk, want dan heb een keer 'iets' dichterbij en dan weet je niet wat het is".

Toegegeven een verrekijker met een vergroting van minimaal 10 keer is een absolute voorwaarde, de groep die regelmatig over zee kijkt beschikt over 17x60 kijkers of telescopen, maar dan gaat er letterlijk een wereld voor je open. Er valt zo veel te genieten, te leren ook. Een scala van nieuwe vogelsoorten passeert de revue, wat te denken van Drieteenmeeuw, Jan van Gent, Kleine Jager en Zwarte Zeeëend, stuk voor stuk vogels met een eigen verhaal.

Het kijken over zee is een welkome uitbreiding op de jaarlijkse vogelkijkgenda; kan je in april, mei en juni je hart ophalen aan de zangvogels, van augustus tot

maart is het bijzonder 'stil' aan het zangvogelfront. En juist in die stille maanden kan het fantastisch zeetrek kijken zijn.

Zelf ben ik pas gaan zeetrek kijken nadat ik zo'n jaar of 6 broedvogels geïnventariseerd had in de duinen. Over een moeilijk begin gesproken, al die geluiden leken op elkaar en om er zeker van te zijn dat je de goede soort te pakken had moest je hem (alleen de mannetjes zingen) in de kijker zien te krijgen. Heeft u wel eens geprobeerd een Spotvogel te ontdekken in een, vol in blad staande, boom of een Braamsluiper te lokaliseren in dicht struweel. Over "stippen kijken" gesproken. Dan is een voorbij vliegende Jan van Gent, met z'n spanwijdte van zo'n 1.80 meter wel even wat anders. En als er dan, zoals op dinsdagmiddag 29 september zo'n 60 stuks vlak onder de kust aan het vissen zijn ga je echt uit je bol. Als een speer duiken ze in het water, waarbij ze vlak voordat ze het water raken snel hun vleugels intrekken. Echt een spectaculair gezicht.

Het juiste moment

Twee dames, enthousiast geworden door de sterke verhalen over zeetrek, tijdens het ontbijt op Vlieland, kwamen, nadat ze na vele omzwervingen de zeetrekpost aan de Kon. Astrid Boulevard gevonden hadden, op het juiste moment. Die ochtend namelijk vlogen de Klei-